EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 18.11.2015.
COM(2015) 576 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Klimata politikas progresa ziņojums, tostarp ziņojums par Eiropas oglekļa tirgus darbību un pārskata ziņojums par Direktīvu 2009/21/EK par oglekļa dioksīda ģeoloģisko uzglabāšanu

(sniedzams saskaņā ar 21. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 21. maija Regulā (ES) Nr. 525/2013 par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju pārraudzībai un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai valstu un Savienības līmenī saistībā ar klimata pārmaiņām un par Lēmuma Nr. 280/2004/EK atcelšanu, 10. panta 5. punktu un 21. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 13. oktobra Direktīvā 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā un groza Padomes Direktīvu 96/61/EK, un 38. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/31/EK par oglekļa dioksīda ģeoloģisko uzglabāšanu)

{SWD(2015) 246 final}

Satura rādītājs

1. Kopsavilkums ... 4
2. Virzība uz stratēģijas "Eiropa 2020" un Kioto protokola mērķrādītājiem ... 6
2.1. Virzība uz "Eiropa 2020" mērķrādītāju sasniegšanu ... 6
2.2. Virzība uz Kioto protokola mērķrādītāju sasniegšanu ... 8
3. SEG emisiju tendences ES ... 8
3.1. Siltumnīcefekta gāzu emisiju tendences 2014. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu. ... 8
3.2. Emisiju samazinājuma dekompozīcijas analīze ... 9
4. ES klimata pārmaiņu mazināšanas politika: jaunākās norises ... 10
4.1. ES 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvars ... 10
4.2. ES ETS ... 10
4.2.1. ES ETS 3. posma īstenošana (2013-2020) ... 10
4.2.2. Tirgus stabilitātes rezerve ... 10
4.2.3. ES ETS pārskatīšana — 4. posms (2021-2030) ... 11
4.3. Citas rīcībpolitikas un pasākumi ... 11
4.3.1. Kopīgo centienu lēmums 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvarā ... 11
4.3.2. Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (LULUCF) integrēšana 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvarā ... 11
4.3.3. Energoefektivitāte ... 11
4.3.4. Atjaunojamā enerģija ... 12
4.3.5. Oglekļa uztveršana un uzglabāšana ... 12
4.3.6. Transporta sektors ... 12
4.3.7. F-gāzes ... 13
5. ES pielāgošanās politika ... 13
6. Klimata jomas finansējums ... 13
6.1. Ieņēmumi no ES ETS kvotu izsolēm ... 13
6.1.1. Izsoļu ieņēmumu izmantošana dalībvalstīs ... 13
6.1.2. NER 300 un ierosinātais inovāciju fonds ... 14
6.1.3. Priekšlikums par modernizācijas fondu ... 15
6.2. Klimata politikas integrēšana ES budžetā ... 15
6.3. ES un dalībvalstu izdevumi klimata jomā jaunattīstības valstu atbalstam ... 15

Attēlu rādītājs

1. att. Virzība uz stratēģijas "Eiropa 2020" un Kioto protokola mērķrādītājiem 4

2. att. IKP (reālā izteiksmē), SEG emisiju un ekonomikas emisiju intensitātes (attiecība starp emisijām un IKP) izmaiņu indekss (1990=100)..... 5

3. att. Starpība starp aplēstajām emisijām un mērķrādītājiem 2014. gadā un starp prognozētajām emisijām (ar esošajiem pasākumiem) un mērķrādītājiem 2020. gada ETS neaptvertajās nozarēs. Negatīvās un pozitīvās vērtības attiecīgi norāda uz mērķrādītāja pārsniegšanu vai nesasniegšanu.. 7

4. att. Fosilā kurināmā sadedzināšanā radušos CO2 emisiju izmaiņas 2005.-2012. g periodā — dekompozīcijas analīze 9

5. att. Paziņotie ieņēmumi vai to finansiālās vērtības ekvivalents, kas izlietoti vai ko plānots izlietot klimata un enerģētikas vajadzībām 2014. gadā..... 14

1. KOPSAVILKUMS

Sekmīga virzība uz stratēģijā "Eiropa 2020" un Kioto protokolā nosprausto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu

Jaunākās aplēses liecina, ka 2014. gadā ES kopējās siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas, uz ko attiecas 2020. gada klimata un enerģētikas politikas pakete, bija par 23 % zemākas nekā 1990. gadā un samazinājās par 4 % salīdzinājumā ar 2013. gadu.

Dalībvalstu 2015. gadā sniegtās prognozes liecina, ka ar pašreizējiem pasākumiem izdosies panākt, ka 2020. gadā emisiju līmenis būs par 24 % zemāks nekā 1990. gadā. Šīs prognozes sagatavotas, pirms bija pieejami dati par emisijām 2014. gadā.

ES pašlaik sekmīgi virzās gan uz stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzīto SEG emisiju samazināšanas mērķrādītāju, gan Kioto protokolā nosprausto mērķrādītāju sasniegšanu.

1. att. Virzība uz stratēģijas "Eiropa 2020" un Kioto protokola mērķrādītājiem

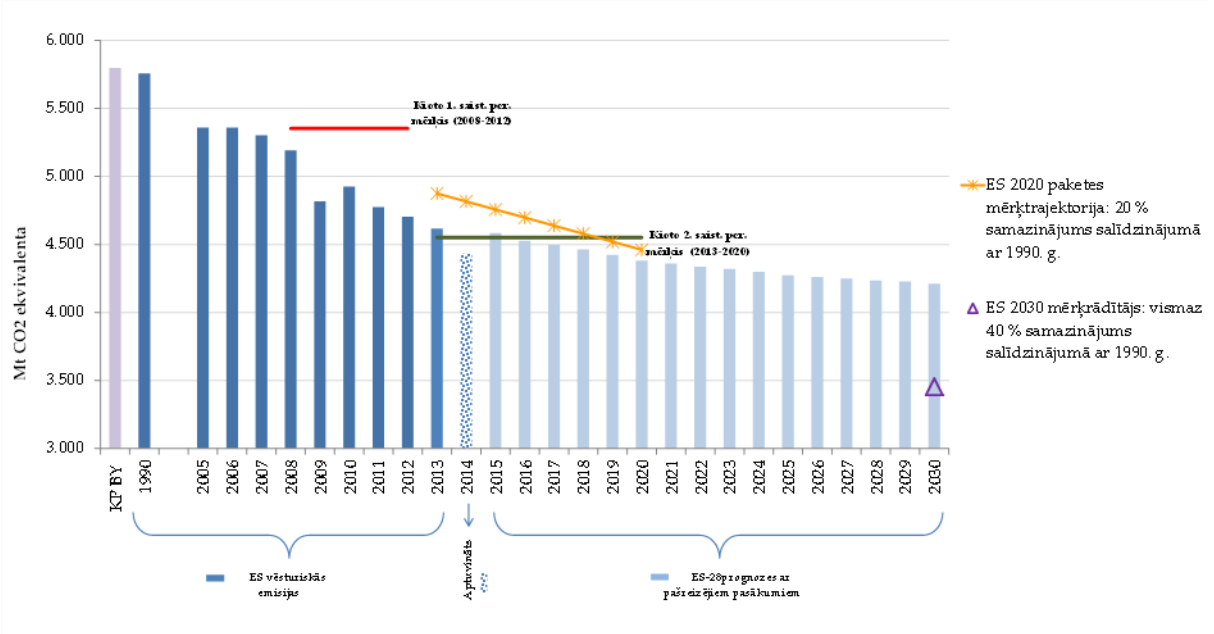

Avots: Eiropas Komisija un Eiropas Vides aģentūra (EVA).

Visās dalībvalstīs, izņemot četras (Luksemburga, Īrija, Beļģija un Austrija), prognozētās emisijas 2020. gadā būs zemākas nekā Kopīgo centienu lēmumā katrai valstij nospraustie iekšzemes mērķrādītāji.

Citi pasākumi, kas nepieciešami, lai sasniegtu 2030. gada SEG emisiju mērķrādītāju

Dalībvalstu sniegtās prognozes liecina, ka ar pašreizējiem pasākumiem izdosies panākt, ka 2030. gadā ES kopējais SEG emisiju līmenis būs par 27 % zemāks nekā 1990. gadā. Ir vajadzīgi papildu pasākumi, lai ES sasniegtu izvirzīto mērķrādītāju — līdz 2030. gadam vismaz par 40 % samazināt savu iekšzemes siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu salīdzinājumā ar 1990. gadu. Tālab Komisija 2015. gada jūlijā ierosināja pārskatīt ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu (ES ETS). 2016. gada pirmajā pusgadā Komisija nāks klajā ar priekšlikumiem, kā sasniegt mērķi par 30 % samazināt ETS neaptvertās emisijas salīdzinājumā ar 2005. gadu.

Siltumnīcefekta gāzu emisiju turpmāka sekmīga atsaiste no ekonomiskās aktivitātes

ES turpina sekmīgi atsaistīt siltumnīcefekta gāzu emisijas no ekonomiskās aktivitātes. Laikposmā no 1990. līdz 2014. gadam ES kopējais IKP pieauga par 46 %, bet kopējās SEG emisijas (neietverot *LULUCF*, bet ietverot starptautisko aviāciju) samazinājās par 23 %. ES ekonomikas SEG emisiju intensitāte, ko definē kā emisiju attiecību pret IKP, no 1990. gada līdz 2014. gadam ir samazinājusies teju uz pusi.

2. att. IKP (reālā izteiksmē), SEG emisiju un ekonomikas emisiju intensitātes (attiecība starp emisijām un IKP) izmaiņu indekss (1990=100)

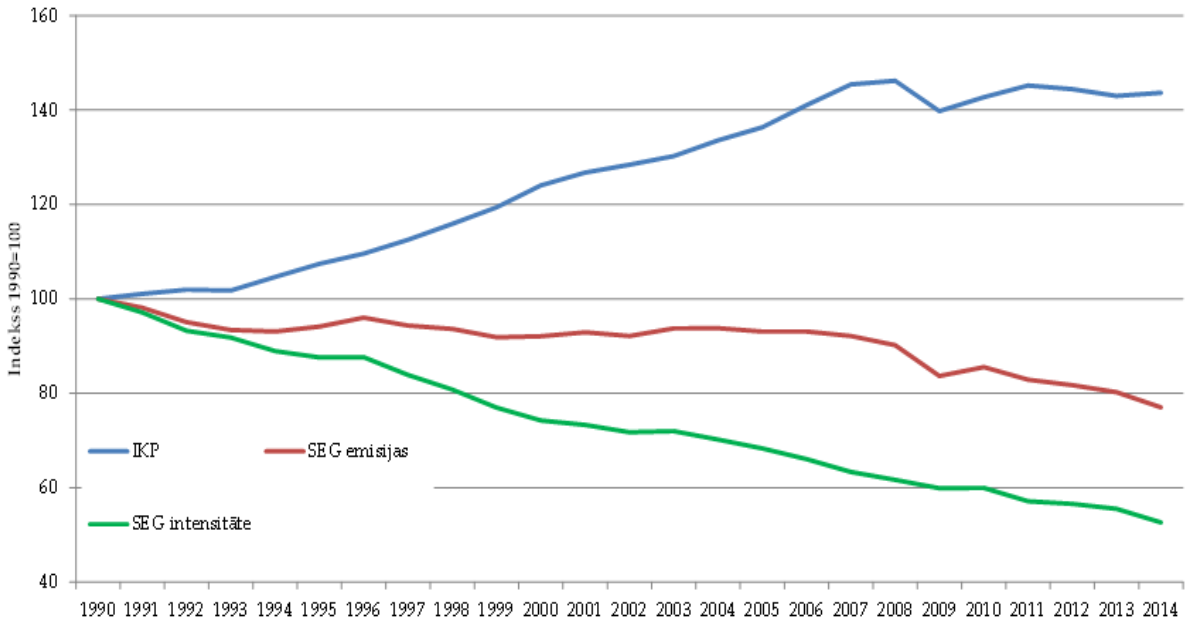

Avots: Eiropas Komisija.

Struktūrpolitikas īstenošana klimata un enerģētikas jomā šādu atsaistīšanu ir ievērojami sekmējusi. Konkrētāk, 2020. gada klimata un enerģētikas politikas paketes īstenošana devusi ievērojamu atjaunojamās enerģijas pieaugumu un energoefektivitātes uzlabošanos. Tieši šīs divas nozares ir novērotā emisiju samazinājuma galvenais virzītājspēks, tomēr paredzams, ka nākotnē pieaugs arī oglekļa cenas kā virzītājspēka nozīme.

Šā ziņojuma tvērums

Šis ziņojums un abi tā pielikumi kopā veido ziņojumu, kas jāsagatavo saskaņā ar 21. pantu Regulā (ES) Nr. 525/2013 par mehānismu siltumnīcefekta gāzu emisiju pārraudzībai un ziņošanai un citas informācijas ziņošanai valstu un Savienības līmenī saistībā ar klimata pārmaiņām, 10. panta 5. punktu un 21. panta 2. punktu Direktīvā 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā, un 38. pantu Direktīvā 2009/31/EK par oglekļa dioksīda ģeoloģisko uzglabāšanu.

Pievienotajā dienestu darba dokumentā iekļauta papildu tehniskā informācija un dati saistībā ar virzību uz Kioto protokola un stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu. Tajā norādīti arī šajā ziņojumā sniegto datu un skaitļu avoti.

2. VIRZĪBA UZ STRATĒĢIJAS "EIROPA 2020" UN KIOTO PROTOKOLA MĒRĶRĀDĪTĀJIEM

2.1. Virzība uz "Eiropa 2020" mērķrādītāju sasniegšanu

Klimata un enerģētikas tiesību aktu pakete paredz, ka ES līdz 2020. gadam SEG emisijas ir jāsamazina par 20 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni, kas ir samazinājums par 14 % salīdzinājumā ar 2005. gadu. Tas panākams divējādi: ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) aptvertajās nozarēs un Kopīgu centienu lēmuma (KCL) aptvertajās nozarēs. ETS paredz maksimālo emisiju apjomu ES mērogā, savukārt ar KCL katrai dalībvalstij ir iedalīts ikgadējais emisiju apjoms nozarēs, uz kurām ETS neattiecas.

Dalībvalstu prognozes liecina, ka ar pašreizējiem pasākumiem ES izdosies sasniegt 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju, jo kopējās emisijas (gan ETS aptvertās, gan neaptvertās emisijas) 2020. gadā būs par 24 % zemākas nekā 1990. gadā. Prognozē, ka 24 dalībvalstīm izdosies sasniegt 2020. gadam izvirzītos mērķrādītājus ETS neaptvertajās nozarēs tikai ar esošo politiku un pasākumiem vien. Tomēr četrām dalībvalstīm (Luksemburgai, Īrijai, Beļģijai un Austrijai) būs vai nu jāīsteno papildu pasākumi, lai sasniegtu 2020. gada mērķrādītājus ETS neaptvertajās nozarēs, vai jāizmanto KCL paredzētie elastības mehānismi, pie kuriem pieder, piemēram, neizmantoto emisiju kvotu pārskaitīšana no viena gada uz citu, starptautiskie projektu kredīti vai neizmantoto emisiju kvotu pārskaitīšana starp dalībvalstīm.

Sagaidāms, ka visās dalībvalstīs 2013. gada emisijas un 2014. gada prognozētās emisijas būs zemākas par KCL noteiktajiem 2013. un 2014. gada mērķrādītājiem. 2016. gadā atbilstība mērķrādītājiem tiks pārbaudīta saskaņā ar KCL.

3. att. Starpība starp aplēstajām emisijām un mērķrādītājiem 2014. gadā un starp prognozētajām emisijām (ar esošajiem pasākumiem) un mērķrādītājiem 2020. gada ETS neaptvertajās nozarēs. Negatīvās un pozitīvās vērtības attiecīgi norāda uz mērķrādītāja pārsniegšanu vai nesasniegšanu.

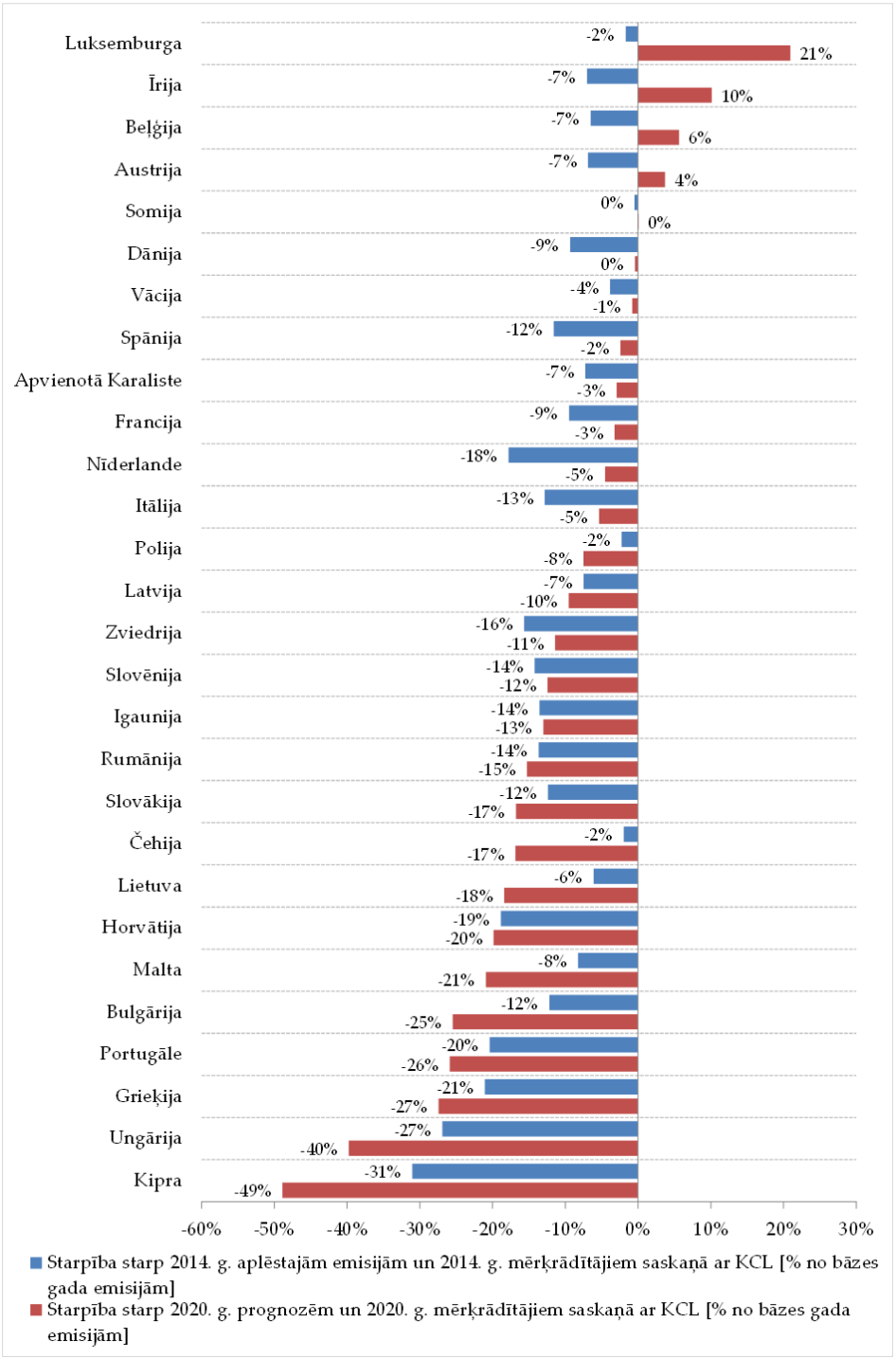

Avots: Eiropas Komisija un EVA.

Prognozēts, ka Luksemburga no sava mērķrādītāja atpaliks par 21 procentpunktiem. Autotransporta emisijas veido vairāk nekā divas trešdaļas no kopējām ETS neaptvertajām emisijām, kam par iemeslu ir degvielas zemais akcīzes nodoklis un lielais skaits pārrobežu svārstmigrantu. Tomēr šajās prognozēs nav ņemti vērā jaunie pasākumi, piemēram, PVN standarta likmes paaugstināšana, kas samazinās degvielas cenu starpību ar kaimiņvalstīm, un tramvaja līnijas izbūve Luksemburgas pilsētā. Šo pasākumu ietekme uz prognozētajām emisijām vēl nav izskaitļota.

Īrijas jaunākās prognozes, kas iesniegtas 2015. gadā, liecina, ka ETS neaptvertās emisijas līdz 2020. gadam augs, jo tiek prognozēts, ka no 2013. līdz 2020. gadam par 19 % palielināsies transporta emisijas. Īrijā (īpaši Dublinā) trūkst sabiedriskā transporta un elektromobilitātes infrastruktūras. Paredzams, ka šajā laikā par 2 % pieaugs arī lauksaimniecības emisijas. Rezultātā prognozē, ka Īrija no sava 2020. gada mērķrādītāja atpaliks par 10 procentpunktiem.

Prognozēts, ka Beļģija no sava 2020. gada mērķrādītāja atpaliks par 6 procentpunktiem. Federālās un reģionālās iestādes vēl aizvien nav panākušas vienošanos par 2020. gada mērķrādītāja sasniegšanai vajadzīgo centienu sadalījumu. Turklāt daži nodokļu sistēmas elementi ir videi nelabvēlīgi, piemēram, vēl aizvien tiek piemērots labvēlīgs nodokļu režīms uzņēmumu automobiļiem.

Austrijas jaunākās prognozes liecina, ka laikā no 2013. līdz 2020. gadam autotransporta emisijas pieaugs par 3 % un tādējādi veidos 45 % no ETS neaptvertajām emisijām. Rezultātā prognozē, ka 2020. gadā ETS neaptvertās emisijas no mērķrādītāja atpaliks par 4 procentpunktiem. Austrijas iestādes ir iecerējušas papildu pasākumus, lai risinātu šo problēmu, proti, vēl vairāk novirzīt pārvadājumus uz dzelzceļu, uzlabot transportlīdzekļu efektivitāti un sekmēt alternatīvo degvielu izmantošanu un elektromobilitāti. Ja šos plānotos papildu pasākumus sekmīgi īstenos, tad prognozē, ka Austrija savus 2020. gada mērķrādītājus sasniegs.

2.2. Virzība uz Kioto protokola mērķrādītāju sasniegšanu

Pirmais saistību periods (2008.–2012. gads)

Galīgais izvērtējums par ES un tās dalībvalstu saistību izpildi Kioto protokola pirmajā saistību periodā sekos pēc tam, kad 2015. gada novembrī būs beidzies "saistību izpildes papildu periods". Tāpēc saistību izpildes papildu perioda ziņojuma starptautiskā izvērtēšana notiks 2016. gadā.

ES-15 un vēl 11 dalībvalstis, kam Kioto protokola pirmajā saistību periodā bija izvirzīti individuāli mērķrādītāji, tos ir sasniegušas. Aplēsts, ka ES savu mērķrādītāju ir pārsniegusi par 3,2 Gt CO_2 ekv., neņemot vērā CO_2 piesaistītājsistēmas zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā (*LULUCF*) un starptautiskos kredītus no Kioto mehānismiem. Ja vērā ņem arī šos faktorus, tad paredzams, ka ES savu mērķrādītāju būs pārsniegusi par 4,2 Gt CO_2 ekv.

Ņemot vērā *LULUCF* un Kioto mehānismus, ES-15 dalībvalstis šajā periodā ir savas emisijas samazinājušas par 18,5 % salīdzinājumā ar bāzes gada līmeni. Tas ir līdzvērtīgi kopējam samazinājumam par 2,2 Gt CO_2 ekv. un nozīmē, ka izvirzītais mērķrādītājs (vidēji samazinājums par 8 % salīdzinājumā ar bāzes gada līmeni 2008.–2012. gadā) ir divkārt pārsniegts.

Otrais saistību periods (2013.–2020. gads)

Dalībvalstu jaunākās prognozes liecina, ka ES izdosies sasniegt Kioto protokola otrā saistību perioda mērķrādītāju — vidējo samazinājumu par 20 % 2013.–2020. gada periodā salīdzinājumā ar bāzes gada līmeni.

3. SEG EMISIJU TENDENCES ES

3.1. Siltumnīcefekta gāzu emisiju tendences 2014. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu.

Kopējās SEG emisijas ES 2014. gadā ir samazinājušās par vairāk nekā 4 %, lai gan ekonomiskā situācija ir uzlabojusies, t. i., IKP ir pieaudzis par 1,4 % salīdzinājumā ar 2013. gadu. Lēš, ka emisijas no ES ETS aptvertajām iekārtām ir samazinājušās par aptuveni 4,5 %.

Dabasgāzes patēriņš dalībvalstīs ir samazinājies, tāpat būtiski ir krities cietā un šķidrā kurināmā patēriņš ES kopumā. Šādu notikumu gaitu 2014. gadā sekmēja divi faktori: mazāks mājsaimniecību pieprasījums pēc siltumenerģijas siltākas ziemas dēļ un aizvien augošais atjaunojamās enerģijas īpatsvars.

3.2. Emisiju samazinājuma dekompozīcijas analīze

Tika veikta īpaša dekompozīcijas analīze, lai izvērtētu, kā Eiropas ekonomikas attīstība laika gaitā ir ietekmējusi emisijas. Sīkāka informācija par izmantoto metodiku atrodama pievienotajā dienestu darba dokumentā.

Analīze aptver CO_2 emisijas, kas rodas fosilā kurināmā sadedzināšanā, tātad aptuveni 80 % no kopējām SEG emisijām. Aplūkotie strukturālie faktori ir šādi:

- ekonomiskā aktivitāte (IKP);
- strukturālas izmaiņas ekonomikā, ko mēra kā ietekmi, kādu uz emisijām atstājušas ekonomikas sektoru relatīvās nozīmības izmaiņas (piemēram, no ražošanas uz pakalpojumiem);
- tehnoloģiskas izmaiņas, ko mēra kā ietekmi, kādu uz emisijām atstājusi pāreja uz mazāk oglekļietilpīgām tehnoloģijām (piemēram, lielāka energoefektivitāte vai augošs atjaunojamās enerģijas īpatsvars).

4. att. redzams, ka 2005.–2012. gada periodā CO_2 emisijas ir samazinājušās par 11,5 %. Vislielākā ietekme uz emisijām bijusi tehnoloģiskām izmaiņām, kas deva samazinājumu par 18,5 %. Ekonomiskās aktivitātes pieaugums (IKP) savukārt deva emisiju pieaugumu par 6,8 %. Strukturālās izmaiņas ekonomikā izraisīja nelielu emisiju pieaugumu par 1,7 %. To var skaidrot ar diviem faktoriem. Pirmkārt, lai gan atsevišķās dalībvalstīs, piemēram, Francijā un Apvienotajā Karalistē, pakalpojumu sektora nozīme ir palielinājusies, dažās citās dalībvalstīs, īpaši Vācijā, spēkā ir pieņēmies ražošanas sektors. Otrkārt, palielinājās relatīvi industrializētāko austrumu dalībvalstu devums ES ekonomikā.

Tātad rezultāti rāda, ka emisiju samazināšanā vislielākā nozīme bija tehnoloģiskajām izmaiņām — krietni lielāka nekā "smaguma centra" pārvirzei starp ekonomikas sektoriem. Klimata un enerģētikas politikas īstenošana ir ievērojami sekmējusi tīro tehnoloģiju ieviešanu.

4. att. Fosilā kurināmā sadedzināšanā radušos CO_2 emisiju izmaiņas 2005.-2012. g periodā — dekompozīcijas analīze

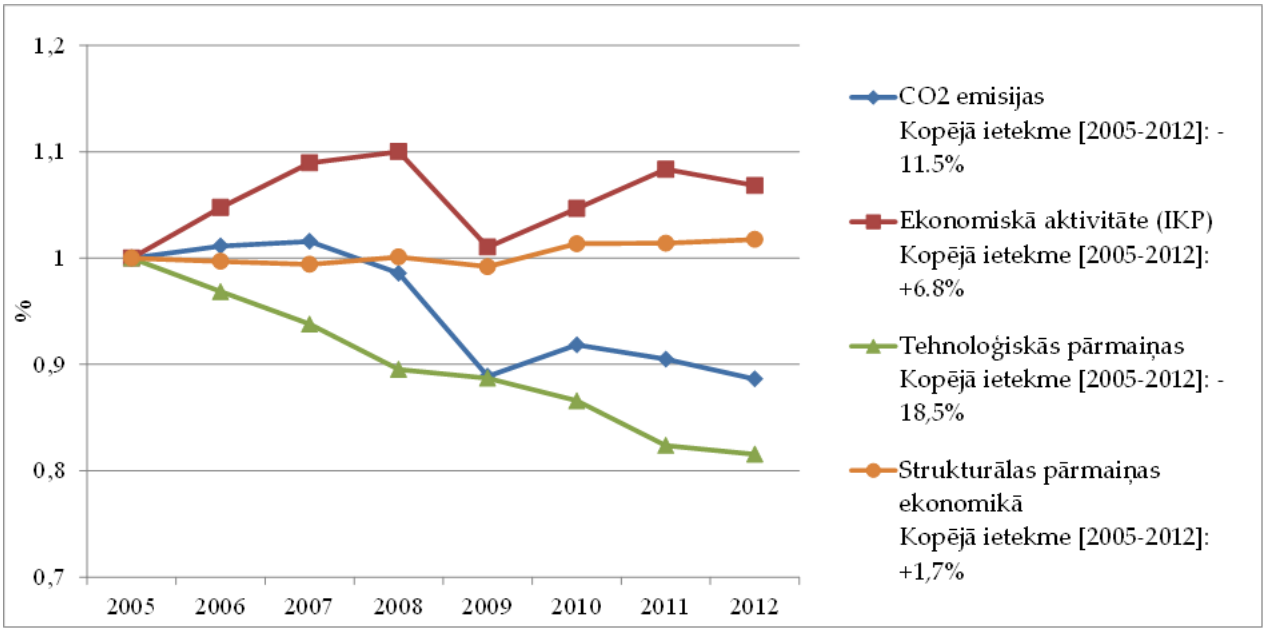

Avots: Eiropas Komisija.

4. ES KLIMATA PĀRMAIŅU MAZINĀŠANAS POLITIKA: JAUNĀKĀS NORISES

4.1. ES 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvars

2014. gada oktobrī Eiropadome vienojās par ES 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvara galvenajiem elementiem:

- saistošs mērķrādītājs līdz 2030. gadam vismaz par 40 % samazināt iekšzemes siltumnīcefekta gāzu emisijas salīdzinājumā ar 1990. gadu. Tas panākams, ES ETS aptvertās emisijas samazinot līdz 43 % no 2005. gada līmeņa, bet ETS neaptverto nozaru emisijas samazinot par 30 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni, turklāt šis samazinājums dalībvalstīm jāpanāk kopīgi — katrai valstij ir nosprausts savs saistošs mērķrādītājs;
- ES līmenī saistošs mērķrādītājs — vismaz 27 % atjaunojamās enerģijas līdz 2030 gadam;
- orientējošs energoefektivitātes mērķrādītājs ES līmenī — vismaz 27 % 2030. gadā —, ko 2020. gadā iecerēts pārskatīt ar ieceri panākt 30 % ES līmenī;
- dalībvalstu elektroenerģijas tīklu starpsavienotība vismaz 15 % apmērā no to uzstādītās elektroenerģijas ražošanas jaudas;
- jauna un pārredzama pārvaldības sistēma, lai nodrošinātu, ka ES sasniedz savus klimata un enerģētikas politikas mērķus.

Dalībvalstu jaunākās prognozes liecina, ka ar pašreizējiem pasākumiem izdosies panākt, ka 2030. gadā ES kopējais SEG emisiju līmenis būs par 27 % zemāks nekā 1990. gadā.

Tas nozīmē, ka pašreizējais politikas satvars nav adekvāts, lai sasniegtu saskaņoto mērķrādītāju — līdz 2030. gadam SEG emisijas samazināt par vismaz 40 %. ES un dalībvalstīm ir jāievieš vēl citi mazināšanas pasākumi.

Tāpēc Komisija 2015. gada jūlijā nāca klajā ar priekšlikumu par ES ETS direktīvas pārskatīšanu, bet 2016. gada pirmajā pusē iepazīstinās ar likumdošanas priekšlikumiem attiecībā uz ES ETS neaptvertajām nozarēm.

Komisija arī nāk klajā ar iniciatīvām, kas iecerētas saskaņā ar pamatstratēģiju "Noturīga Enerģētikas savienība ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku". Drīzumā gaidāmi priekšlikumi par pasākumiem tādās jomās kā, piemēram, atjaunojamā enerģija, energoefektivitāte, transports, pētniecība un izstrāde. Bez tam Komisija strādā pie Enerģētikas savienības iedzīvināšanas, kā uzsvērts Enerģētikas savienības stāvokļa apskatā (2015).

4.2. ES ETS

4.2.1. ES ETS 3. posma īstenošana (2013-2020)

Kopš 2013. gada ES ETS ir darbojusies saskaņā ar 3. posma uzlabotajiem un saskaņotākajiem noteikumiem. ES ETS direktīvas 10. panta 5. punkts nosaka, ka Komisijai jāuzrauga Eiropas oglekļa tirgus darbība un katru gadu jāiesniedz ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par oglekļa tirgus darbību, tostarp par izsoļu īstenošanu, likviditāti un izsolītajiem kvotu apjomiem. Tajā pašā laikā 21. panta 2. punkts nosaka, ka Komisijai jāpublicē ziņojums par ES ETS direktīvas īstenošanu, kura pamatā ir dalībvalstu iesniegtie ziņojumi. Šā ziņojuma pielikumā ir iekļauts ziņojums par oglekļa tirgus darbību, kas aptver 3. posma pirmos divus gadus — 2013. un 2014. gadu. No tā izriet, ka sistēma ir stabila un ļāvusi radīt funkcionējošu tirgus infrastruktūru un likvīdu tirgu.

4.2.2. Tirgus stabilitātes rezerve

Ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2015. gada 6. oktobra Lēmumu (ES) 2015/1814 ir izveidota tirgus stabilitātes rezerve, kas sāks darboties 2019. gada janvārī. Tās mērķi ir divējādi: neitralizēt pašreizējā kvotu pārpalikuma negatīvo ietekmi un uzlabot sistēmas noturību pret satricinājumiem nākotnē. Tas

panākams ar dažādiem pasākumiem, tostarp paredzot, ka automātiski tiek koriģēts izsolāmo kvotu daudzums, ja kopējais apritē esošo kvotu daudzums pārsniedz kādu iepriekšnoteiktu robežu.

4.2.3. ES ETS pārskatīšana — 4. posms (2021-2030)

2015. gada 15. jūlijā Komisija iesniedza likumdošanas priekšlikumu par ES ETS pārskatīšanu 4. posmam atbilstīgi Eiropadomes 2014. gada oktobra secinājumiem par klimata un enerģētikas politikas satvaru līdz 2030. gadam.

Priekšlikuma mērķis ir ES ETS emisijas samazināt par 43 % salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni. Tālab kopējais kvotu skaits no 2021. gada ik gadus samazināsies par 2,2 %. Salīdzinājumā ar pašreizējo samazinājuma tempu (1,74 %) tas ļaus panākt emisiju ievērojamu papildu samazinājumu: aptuveni 550 milj. t laikā no 2021. līdz 2030. gadam. Komisija ir ierosinājusi bezmaksas kvotas iedalīt mērķtiecīgāk un dinamiskāk, kas panākams ar līmeņatzīmju regulāru atjaunināšanu tā, lai tās atspoguļotu tehnikas progresu, oglekļa emisiju pārvirzes apdraudēto sektoru precīzāku grupēšanu un bezmaksas kvotu daudzuma labāku pieskaņošanu ražošanas līmenim. Lai 10 dalībvalstīm ar zemākiem ieņēmumiem palīdzētu modernizēt elektroenerģijas ražošanu, ierosināts, ka tās arī turpmāk varēs iedalīt bezmaksas kvotas, taču nodrošinot lielāku pārredzamību.

4.3. Citas rīcībpolitikas un pasākumi

4.3.1. Kopīgo centienu lēmums 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvarā

Atbilstīgi 2014. gada oktobra Eiropadomes secinājumiem Komisija plāno 2016. gada pirmajā pusē pieņemt likumdošanas priekšlikumu par Kopīgo centienu lēmumu (KCL), lai laikā no 2005. līdz 2030. gadam ETS neaptvertās emisijas būtu samazinājušās par 30 %.

Sagatavošanās darbu laikā Komisija uzsāka *ex-post* novērtējumu par KCL īstenošanu saskaņā ar minētā lēmuma 14. pantu. Novērtējumā aplūkos KCL īstenošanu un sasniegumus gan dalībvalstu, gan ES līmenī. Tajā noskaidros, kādā mērā KCL sekmē ES kopējā 2020. gadam nospraustā SEG emisiju samazināšanas mērķrādītāja sasniegšanu.

4.3.2. Zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības (LULUCF) integrēšana 2030. gada klimata un enerģētikas politikas satvarā

Pašlaik Eiropas Savienībā *LULUCF* sektors absorbē emisijas un tātad ir "neto piesaistītājs". Tomēr lēš: ja netiks īstenoti jauni pasākumi, piesaistītājefekts mazināsies. Aizvien intensīvāka biomasas izmantošana, ja tā notiek ilgtnespējīgi, var novest pie vēl straujākas piesaistītājefekta vājināšanās.

Kopš 2013. gada *LULUCF* lēmums nodrošina, ka ir standartizēti ES uzskaites noteikumi par to, kā sektora emisijas un to piesaistīšanu iekļauj ES SEG pārskatos, un tas uzlabo pārredzamību kopumā. Lai gan ES tiesību akti neparedz konkrētu *LULUCF* mērķrādītāju, Kioto protokols dalībvalstīm uzliek pienākumu nodrošināt, ka *LULUCF* kontu neto iznākums nav negatīvs.

Komisija pašlaik strādā pie ietekmes novērtējuma, kurā analizēs, kā *LULUCF* varētu integrēt ES klimata un enerģētikas satvarā periodā pēc 2020. gada, balstoties uz pašreizējo *LULUCF* lēmumu. Šā darba gaitā Komisija jau kopš 2015. gada sākuma apspriežas ar dalībvalstīm un ieinteresētajām aprindām. Priekšlikumu par *LULUCF* iekļaušanu iecerēts sagatavot 2016. gada pirmajā pusē.

4.3.3. Energoefektivitāte

2014. gadā Eiropadome vienojās par orientējušu mērķrādītāju ES līmenī līdz 2030. gadam panākt energoefektivitātes uzlabojumu par 27 % salīdzinājumā ar pamatscenāriju. Pirms 2020. gada šo mērķrādītāju iecerēts pārskatīt ar ieceri panākt 30 % ES līmenī, kā ierosinājusi Komisija. Kā minēts Enerģētikas savienības ceļvedī, Komisija 2016. gadā pārskatīs Energoefektivitātes direktīvu un Ēku energoefektivitātes direktīvu. Bez tam 2016. gada sākumā iecerēts sagatavot īpašu Apsildes un dzesēšanas stratēģiju. Priekšlikums par energomarķējuma regulas pārskatīšanu jau ir sagatavots un

pašlaik to izskata likumdevēji. ES pasākumu vidū ir arī tādi, kas veicina finanšu instrumentu izmantošanu.

4.3.4. Atjaunojamā enerģija

2014. gadā Eiropadome vienojās par ES līmenī saistošu mērķrādītāju līdz 2030. gadam panākt, ka atjaunojamās enerģijas īpatsvars enerģijas galapatēriņā ir 27 %. Tālab Enerģētikas savienības ceļvedī iekļauts piekšlikums jaunai Atjaunojamās enerģijas direktīvai un bioenerģijas ilgtspējas politikai. Pie ES pasākumiem pieder arī tādi, kas veicina finanšu instrumentu izmantošanu, lai atbalstītu atjaunojamās enerģijas ražošanas jaudu attīstīšanu, kā ar sadarbību starp dalībvalstīm.

4.3.5. Oglekļa uztveršana un uzglabāšana

Komisija ir izvērtējusi Oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas (*CCS*) direktīvu un secinājusi, ka tā ir lietderīga un veido regulatīvo satvaru, kas nepieciešams, lai nodrošinātu oglekļa dioksīda drošu uztveršanu, transportēšanu un uzglabāšanu, tajā pašā laikā dodot dalībvalstīm pietiekamu elastību.

Ziņojums par *CCS* direktīvu, kas prasīts tās 38. pantā, ir iekļauts šā ziņojuma pielikumā. Tajā novērtēts direktīvas sekmīgums, efektivitāte, iedarbīgums, saskanība, nozīmība un ES pievienotā vērtība saskaņā ar Komisijas programmu *REFIT*.

4.3.6. Transporta sektors

ES jūras transporta monitoringa, ziņošanas un verifikācijas (MZV) sistēma

ES atbalsta globālu pieeju emisiju samazināšanai no starptautiskā jūras transporta, kas ir liels un aizvien augošs emisiju avots. 2015. gada aprīlī tā pieņēma regulu, ar ko izveido ES mēroga monitoringa, ziņošanas un verifikācijas sistēmu attiecībā uz jūras transportu — tas ir ES pirmais stratēģiskais solis, lai samazinātu emisijas šajā sektorā. Regula paredz, ka lieliem kuģiem ar bruto tonnāžu virs 5 000 t, kas pēc 2018. gada 1. janvāra izmantos ES ostas, būs jāseko līdzi un pēc tam jāziņo par savām gada verificētajām CO_2 emisijām un citiem ar enerģiju saistītiem datiem.

Iecerēts, ka ES jūras transporta emisiju MZV sistēma sekmēs starptautiskas sistēmas izveidi jūras transporta nozarē. Par to notiek diskusijas Starptautiskajā jūrniecības organizācijā. ES jūras transporta MZV sistēma arī pavērs jaunas iespējas vienoties par esošo kuģu efektivitātes standartiem.

Viegldarba un smagdarba transportlīdzekļi

Viegldarba transportlīdzekļu sektorā ES tiesību akti paredz saistošus emisiju mērķrādītājus jaunu vieglo automobiļu un furgonu parkiem. Vieglo automobiļu mērķrādītāji (130 g CO_2/km 2015. gadā) un furgonu mērķrādītāji (175 g CO_2/km 2017. gadā) sasniegti jau 2013. gadā. Provizoriskie dati par 2014. gadā reģistrētajiem transportlīdzekļiem liecina, ka jaunu vieglo automobiļu vidējās emisijas bija 123,4 g CO_2/km, bet furgonu — 169,2 g CO_2/km. Ja šāds attīstības temps saglabāsies, ražotājiem izdosies sasniegt 2021. g. mērķrādītāju vieglajiem automobiļiem — 95 g CO_2/km un 2020. g. mērķrādītāju furgoniem — 147 g CO_2/km.

2014. gada maijā pieņemtā Smagdarba transportlīdzekļu stratēģija ir ES pirmā iniciatīva, kas veltīta kravas automobiļu un autobusu degvielas patēriņam un CO_2 emisijām. Stratēģijā minēts, ka Komisijas pirmais solis būs transportlīdzekļu degvielas patēriņa un CO_2 emisiju mērījumi, izmantojot datorsimulācijas metodiku (*VECTO*). Šāda pieeja guva apstiprinājumu 2015. gada Enerģētikas savienības paketē.

Degvielas kvalitāte

2015. gada aprīlī Eiropas Parlaments un Padome vienojās grozīt Degvielas kvalitātes un Atjaunojamās enerģijas direktīvas, lai periodā līdz 2020. gadam tiktu ņemta vērā netiešas zemes izmantošanas maiņas ietekme, ko izraisa konkrētu, biodegvielu ražošanai paredzētu kultūru audzēšana. Jaunie tiesību akti:

- līdz 7 % ierobežo konkrētu kultūru (lielākoties pārtikas kultūraugu) devumu, lai sasniegtu izvirzīto mērķrādītāju — 2020. gadā 10 % no transportā izmantotās enerģijas ir jābūt atjaunojamai enerģijai;
- ievieš provizorisku mērķrādītāju — 0,5 % — modernajām biodegvielām un
- paredz, ka Komisijai ir jāuzskaita netiešas zemes izmantošanas maiņas ietekme, proti, ziņojumos jāievieš emisijas faktori.

4.3.7. F-gāzes

2014. gadā pieņemto F-gāzu regulu piemēro no 2015. gada 1. janvāra. Ar to ir pastiprināti esošie pasākumi (piem., gāzu lokalizācija ar noplūžu detektēšanu, iekārtu uzstādīšana, ko veic apmācīts personāls, nostrādāto gāzu rekuperācija) un paredzēts, ka F-gāzu izmantošana ir pakāpeniski jāizbeidz; tas ļaus līdz 2030. gadam par divām trešdaļām samazināt ES F-gāzu emisijas salīdzinājumā ar 2014. gadu. Regula arīdzan aizliedz noteiktos apstākļos tirgū laist F-gāzes, ja ir pieejamas alternatīvas (piemēram, mājsaimniecības ledusskapji un saldētavas, kas satur *HFC*, kuru globālās sasilšanas potenciāls pārsniedz 150).

5. ES PIELĀGOŠANĀS POLITIKA

2013. gadā tika pieņemta ES stratēģija par pielāgošanos klimata pārmaiņām, kuras mērķis ir aizvien vairot Eiropas noturību pret klimata pārmaiņām. Tā veicina pielāgošanos visā ES, proti, nodrošina, ka pielāgošanās jautājumi ir ņemti vērā visās attiecīgajās ES rīcībpolitikās (integrēšana), un sekmē lielāku koordināciju, saskanību un informācijas apmaiņu. 2017. gadā Komisija ziņos Eiropas Parlamentam un Padomei par pielāgošanās stratēģijas īstenošanu. Visumā tendences ir šādas.

- Daudzas dalībvalstis ir pievērsušās pielāgošanās plānošanai un ar klimata pārmaiņām saistīto risku un vājo vietu apzināšanai. 20 dalībvalstīs ir pieņemtas nacionālās pielāgošanās stratēģijas, un vairumā pārējo dalībvalstu tās ir sagatavošanā.
- Vairāk nekā puse dalībvalstu ir ieplānojušas pielāgošanās finansējumu, lai gan mazāk nekā pusei dalībvalstu ir īpašs budžets pielāgošanās pasākumu īstenošanai mazaizsargātajos sektoros.
- Vairumam dalībvalstu vēl ir jāpieņem un jāīsteno pielāgošanās rīcības plāni.
- Lai gan pastāv nelielas atšķirības, kopumā vairumā dalībvalstu vēl nav izstrādātas un ieviestas monitoringa un novērtēšanas sistēmas.

6. KLIMATA JOMAS FINANSĒJUMS

Šajā sadaļā sniegts pārskats par to, kā tiek izmantots klimata jomas finansējums, kas nāk no ES ETS kvotu izsolēm un ES budžeta. Tajā arī sakopoti dati par ES un dalībvalstu izdevumiem klimata jomā jaunattīstības valstu atbalstam.

6.1. Ieņēmumi no ES ETS kvotu izsolēm

6.1.1. Izsoļu ieņēmumu izmantošana dalībvalstīs

2014. gadā kopējie ieņēmumi no ES ETS kvotu izsolēm bija 3,2 miljardi euro.

Saskaņā ar ES ETS direktīvu dalībvalstīm vismaz 50 % izsoļu ieņēmumu vai to finansiālās vērtības ekvivalents ir jāatvēl klimata un enerģētikas vajadzībām.

2014. gadā dalībvalstis vidēji izlietoja vai plāno izlietot aptuveni 87 % no šiem ieņēmumiem vai to finansiālās vērtības ekvivalentu klimata un enerģētikas vajadzībām, lielākoties iekšzemes investīcijām klimata un enerģētikas sektorā. Tomēr dažas dalībvalstis pašlaik vēl tikai veido piemērotus juridiskos un finanšu instrumentus, lai varētu izlietot daļu savu ieņēmumu. Beļģija nav sniegusi informāciju par

ieņēmumu izlietojumu, tāpēc ka starp varas iestādēm nav panākta vienošanās par šo ieņēmumu sadalījumu.

5. att. Paziņotie ieņēmumi vai to finansiālās vērtības ekvivalents, kas izlietoti vai ko plānots izlietot klimata un enerģētikas vajadzībām 2014. gadā

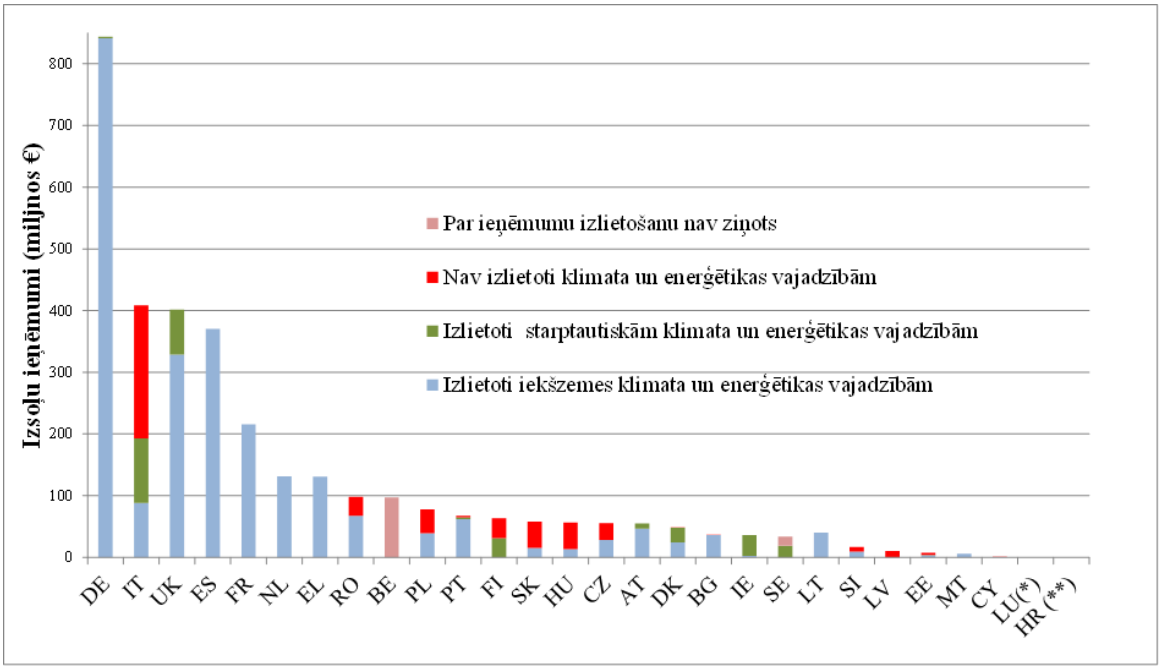

Avots: Eiropas Komisija.
*HR: izsoles sāka rīkot 2015. gadā, tāpēc 2014. gadā ieņēmumu nebija.

Kas attiecas uz atbalstīto pasākumu veidu, Dānija un Apvienotā Karaliste ievērojamu izsoles ieņēmumu daļu vai to finansiālās vērtības ekvivalentu ir atvēlējušas, lai finansētu pētniecības projektus, kas veltīti emisiju samazināšanai, tostarp *CCS* tehnoloģijām. Francija visus ieņēmumus iegulda, lai uzlabotu publiskā sektora ēku (sociālo mājokļu) energoefektivitāti. 2014. un 2015. gadā Zviedrija saviem izsoļu ieņēmumiem līdzvērtīgu summu — 32 miljonus euro — atvēlēja *UNFCCC* Klimata pārmaiņu mazināšanas fondam.

Sīkāka informācija par to, kā dalībvalstis izlieto izsoļu ieņēmumus, atrodama pievienotajā dienestu darba dokumentā.

6.1.2. NER 300 un ierosinātais inovāciju fonds

NER 300 programmas ietvaros 38 atjaunojamās enerģijas projekti un viens *CCS* projekts tika izvēlēts finansējuma saņemšanai 20 dalībvalstīs. Kopējais *NER 300* finansējums būs 2,1 miljardi euro, un iecerēts, ka tādējādi izdosies piesaistīt vēl 2,7 miljardus euro privātā finansējuma.

2014. gada oktobra Eiropadomes secinājumos Komisija aicināta atjaunot un paplašināt *NER 300* programmu arī periodā pēc 2020. gada. Jaunajā inovāciju fondā, kura izveidi paredz priekšlikums par pārskatīto ES ETS direktīvu, būs 400 milj. kvotu un 50 milj. neiedalīto kvotu. Tā pamatā būs programma *NER 300*, taču tas aptvers arī mazoglekļa inovāciju rūpnieciskajos sektoros.

6.1.3. Priekšlikums par modernizācijas fondu

2015. gada jūlijā Komisija arī ierosināja izveidot jaunu modernizācijas fondu, kas paredzēts 10 dalībvalstīm, kuru IKP uz iedzīvotāju ir mazāks par 60 % no ES vidējā rādītāja, lai modernizētu to energosistēmas, uzlabotu energoefektivitāti un galu galā apgādātu iedzīvotājus ar tīrāku, drošāku un

lētāku enerģiju. No 2021. līdz 2030. gadam 2 % jeb kopumā aptuveni 310 miljoni kvotu tiks izmantoti fonda izveidei.

6.2. Klimata politikas integrēšana ES budžetā

Daudzgadu finanšu shēmā iestrādātais atbalsts klimatnoturībai un pārejai uz zemām emisijām ES

Pašreizējā daudzgadu finanšu shēmā ir izvirzīts mērķrādītājs vismaz 20 % no ES budžeta atvēlēt ar klimatu saistītām vajadzībām. Tie ir aptuveni 180 miljardi euro — trīskāršs pieaugums salīdzinājumā ar 6-8 % 2007.–2013. gada ES budžetā. Ar klimatu saistītajiem izdevumiem katru gadu seko līdzi saskaņā ar Komisijas izstrādātu metodiku.

Progress ir ievērojams. Kopumā 2015. gadā šādām vajadzībām atvēlēti 16,8 %. 2016. gadā 20,6 % ES budžeta atvēlēts tam, lai varētu sasniegt ES mērķus klimata jomā.

- Eiropas strukturālie un investīciju fondi (ESI fondi) veido vairāk nekā 43 % no daudzgadu finanšu shēmas. Klimata politika ir ņemta vērā ESI fondu regulās, 28 partnerību nolīgumos un vairāk nekā 530 īpašās finansējuma programmās. Ir izveidota kopīga metodika, lai noteiktu, kāda līmeņa atbalsts nepieciešams, lai sasniegtu mērķus klimata pārmaiņu jomā. Vairāk nekā 110 miljardu euro atvēlēts, lai sekmētu klimata politikas mērķus sasniegšanu — tas ir aptuveni 23–25 % no visiem līdzekļiem. Precīza summa būs zināma, kad būs pabeigta pašlaik noritošā plānošana un pieņemtas visas programmas. Tad dalībvalstis to izmantos ieplānotajiem klimata projektiem.
- Vismaz 35 % no programmas "Apvārsnis 2020" budžeta, kas ir 79 miljardi euro, plānots ieguldīt klimata projektos. Ziņojuma tapšanas brīdī 80 % no 2014. gada budžeta ir uzskaitīti un 22 % ar klimatu saistīto izdevumu ir reģistrēti. Plānošana tematiskajās jomās liecina, ka mērķrādītājs — 35 % atvēlēt klimata jomai — ir teju sasniegts. Tomēr augšupēji pasākumi nav radījuši daudz ar klimatu saistītu projektu, un paši par sevi tie veido tikai 25 % no programmas "Apvārsnis 2020" kopējā budžeta. Tāpēc ir vajadzīgas steidzamas korekcijas, lai sasniegtu integrēšanas mērķrādītāju — 35 % — un nepieļautu turpmāku atpalicību 2015. gadā un pēc tam. Integrēts stratēģisko energotehnoloģiju (SET) plāns ir pirmais konkrētais pētniecības un izstrādes rezultāts, kas jāsasniedz Enerģētikas savienības paspārnē un kas dod jaunu impulsu mazoglekļa tehnoloģiju izstrādei un ieviešanai, pateicoties labākai koordinācijai un prioritāšu nospraušanai. Tajā izklāstīti 10 galvenie darba virzieni, kuru mērķis ir Enerģētikas savienības pētniecības un inovācijas prioritāšu realizācija. Tajā arī ierosināts jauns finanšu instruments "Energodemonstrējumu projektu instruments", kas izstrādāts kopā ar EIB un paredzēts vēl nebijušiem komerciāla mēroga demonstrējumu projektiem.
- Kopējā lauksaimniecības politikā (KLP) 2014. un 2015. gads ir pārejas laiks. Jaunā KLP sāk darboties 2015. gadā, un tās ietvaros aptuveni 4 miljardi euro būs atvēlēti ekoloģizācijas pasākumiem. Lauku attīstības programmas lielākoties ir apstiprinātas 2015. gada gaitā, taču projektu īstenošana sekos vēlāk, kas nozīmē, ka no lauku attīstības līdzekļiem aizvien lielāku daļu atvēlēs klimata pasākumiem.

6.3. ES un dalībvalstu izdevumi klimata jomā jaunattīstības valstu atbalstam

Katrā ziņā ir jāsniedz atbalsts jaunattīstības valstīm, lai sasniegtu saskaņoto mērķi — panākt, ka vidējais globālās temperatūras pieaugums nepārsniedz pirmsrūpniecības laikmeta līmeni par vairāk nekā 2 °C —, lai panāktu pāreju uz ekonomiku ar zemām SEG emisijām un lai atbalstītu klimatnoturīgu un ilgtspējīgu attīstību. 2009. gada Klimata pārmaiņu konferencē Kopenhāgenā attīstītās valstis sev izvirzīja īstermiņa uzdevumu kopīgiem spēkiem papildus mobilizēt vēl 30 miljardus ASV dolāru, kas domāts publiskajam finansējumam klimata pārmaiņu jomā 2010.–2012. gadā ("tūlītējais finansējums"). Valstis arī uzņēmās ilgtermiņa saistības līdz 2020. gadam mobilizēt 100 miljardus euro

gadā ("ilgtermiņa finansējums") saistībā ar jēgpilnām pārmaiņu mazināšanas darbībām un īstenošanas pārredzamību. Šis finansējums nāks no visdažādākajiem avotiem: privātiem un publiskiem, divpusējiem un daudzpusējiem, tostarp alternatīviem finansējuma avotiem.

Apsolītie 100 miljardi ASV dolāru palīdzējuši ievērojami palielināt klimata jomas finansējumu gan attīstības sadarbības kontekstā, gan piesaistot daudzpusējas bankas un attīstības bankas. ES un tās dalībvalstis ir lielākie oficiālās attīstības palīdzības sniedzēji jaunattīstības valstīm un tam atvēl vairāk nekā 70 miljardus ASV dolāru gadā (2014. gadā tie bija aptuveni 58 miljardi euro). 2010.-12. gada periodā tās "tūlītējam finansējumam" atvēlēja 7,34 miljardus euro.

Bez tam 2014. gadā ES un tās dalībvalstis kopā apņēmās 14,5 miljardus euro piešķirt jaunattīstības valstīm cīņā pret klimata pārmaiņām. Te ietilpst klimata jomas finansējuma avoti no publiskā sektora un citām attīstības finanšu organizācijām. Kopš 2014. gada te ietilpst arī klimata finansējums no EIB — 2,1 miljardi euro. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem šajā aprēķinā tika ņemtas vērā kompleksākas datu kopas, kuru pamatā ir ESAO dati par attiecinātajiem daudzpusējiem ieguldījumiem.